

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ХІМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з науково-педагогічної роботи
ННІ права
Тарас ДІДИЧ
« 07 » 08 2022 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи
хімічного факультету
Наталія УСЕНКО
« 07 » 09 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА"
для студентів

галузь знань **10 «Природничі науки»**
напрям **102 «Хімія»**
освітній рівень **бакалавр**
освітньо-професійна програма **«Хімія»**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання
Навчальний рік **денна**
2022/2023

Семестри
Кількість кредитів ECTS **п'ятий**
три

Мова викладання, навчання
та оцінювання **українська**
Форма заключного контролю **залік**

Викладач: доц. Шомпол Олена Анатоліївна.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник:

Шомпол Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри екологічного права Навчально-наукового інституту права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри екологічного права

_____ (Тетяна КОВАЛЬЧУК)

(підпис)

Протокол №1 від «30» серпня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту права

Протокол № 2 від «31» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Юліанна ЦВЕТКОВА)

Схвалено науково-методичною комісією Хімічного факультету

Протокол №1 від «7» вересня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Олександр РОЇК)

ВСТУП

1. Мета дисципліни:

- набути знання про основи правового регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки та опанувати студентами теоретичних знань, умінь та навичок щодо розв'язання практичних завдань, які виникають у процесі реалізації прав учасників екологічних правовідносин.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

- 1) необхідна наявність знань з основ правознавства, в частині розуміння основних правових понять і категорій та правового регулювання суспільних відносин
- 2) наявність знань основних положень Конституції України
- 3) володіння навичками сприйняття та аналізу положень джерел права.

3. Анотація навчальної дисципліни. Форми викладання і методи навчання цієї дисципліни спрямовані на набуття знань і виявлення розуміння основних сучасних правових засад екологічного права, цінностей та принципів функціонування національної еколого-правової системи, здобуття студентами практичних навичок розв'язання реальних життєвих ситуацій, їх правильної правової інтерпретації, формулювання власних обґрунтованих суджень на основі аналізу відомої проблеми.

4. Завдання вивчення дисципліни спрямовані на формування здатності у здобувачів освіти застосовувати еколого-правові знання щодо реалізувати своїх екологічних прав та обов'язків як членів суспільства та в процесі застосування професійних знань і навичок в галузі хімії; прагнення до збереження природного навколишнього середовища тощо. Вивчення даної дисципліни має на меті сформувати основи для набуття здобувачами освіти загальних та спеціальних компетентностей, передбачених освітньою програмою.

5. Схема формування оцінки

5.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрові форми оцінювання:

. підготовка реферативної роботи - від 1 до 60 балів

- підсумкове оцінювання студентів 3 курсу у п'ятому семестрі:

залік у формі оприлюднення презентації результатів дослідження тем рефератів (залік може проводитись з використанням телекомунікаційних технологій).

	у п'ятому семестрі	залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

5.2 Організація оцінювання :

Дисципліна викладається протягом одного семестру: на 3 курсі - у п'ятому семестрі;
- мінімальний бал, який має бути отриманий студентом за відповідними формами оцінювання складає 36 бали за семестр. Максимальний бал, який може бути отриманий студентом за семестр складає 60 балів;

Підсумкове оцінювання студентів 3 курсу (у п'ятому семестрі): залік у формі оприлюднення презентації результатів дослідження тем рефератів (залік може проводитись з використанням телекомунікаційних технологій).

- за результатами складання підсумкової форми контролю (заліку) студент може отримати максимально 40 балів.

- підсумкова оцінка за навчальну дисципліну формується шляхом додавання кількості балів, отриманих протягом семестру, за підготовлену реферативну роботу та кількості балів, отриманих за підсумковою формою контролю (заліку) і така сума балів не може бути меншою за 60 балів.

Максимальна підсумкова оцінка за цю дисципліну може становити 100 балів. Студент може отримати на заліку максимально 40 балів, до яких додаються бали отримані студентом під час семестру. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка на заліку не може бути меншою 24 балів.

6. Критерії оцінювання:

Реферативна робота:

50-60 балів студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно та аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних питань; обґрунтовано формулює свою думку.

40-49 балів студент в майже повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно та аргументовано його викладає; в цілому глибоко та достатньо всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних питань. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

30-39 балів студент в майже повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно викладає його та наводить окремі аргументи; в цілому достатньо всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних питань. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому декілька неточностей та незначних помилок.

20-29 балів студент в цілому володіє навчальним матеріалом; викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

10-19 бал - студент фрагментарно володіє навчальним матеріалом; викладає не точно його основний зміст, без належного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому грубі суттєві неточності та помилки.

1-9 бал - студент тільки епізодично володіє окремими елементами знань в межах дисципліни, допускаючи при цьому грубі суттєві неточності та помилки.

Залік у формі оприлюднення презентації результатів дослідження за темою реферату (залік може проводитись з використанням телекомунікаційних технологій)

30-40 балів - студент в презентації показав, що повно володіє навчальним матеріалом, наочно та аргументовано його виклав, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову, додаткову літературу та нові актуальні факти, тенденції, аналітичні матеріали.

20-29 балів - студент в презентації показав, що достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-19 балів студент в презентації показав, що в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу,

обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-9 балів студент в презентації не показав, що в цілому володіє навчальним матеріалом, не викладає його основний зміст, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому суттєві помилки.

7. Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, практичних занять та самостійної роботи

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Загальні основи екологічного права				
1	Екологічне право України - комплексна галузь права: загальна характеристика.	4	-	5
2	Екологічні права та обов'язки громадян в Україні	2	-	5
3	Право власності на природні ресурси в Україні	2	-	5
4	Право природокористування в Україні	4	-	5
5	Правові засади екологічного управління в Україні	4	-	6
6	Економіко-правовий механізм в галузі екологічних відносин	2	-	4
7	Юридична відповідальність як засіб реалізації екологічного права України. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії росії.	2	-	5
Правові засади особливої частини основ екологічного права. Природоресурсне право. Природоохоронне право. Право екологічної безпеки				
8	Природоресурсне право. Правовий режим використання та охорони природних ресурсів : земельних ресурсів, надр та корисних копалин, водних ресурсів, лісів та лісових ресурсів, атмосферного повітря, рослинного та тваринного світу.	3	-	7
9	Природоохоронне право. Правовий режим використання та охорони комплексних екологічних об'єктів та екосистем: об'єктів та територій природно-заповідного фонду, зон і територій лікувального, оздоровчого та курортного призначення, природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.	3	-	6
10	Юридична природа забезпечення екологічної безпеки. Право екологічної безпеки.	3	-	6
11	Принципи та джерела міжнародного екологічного права. Роль міжнародного екологічного права у вирішенні питання відшкодування шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії росії.	1	-	6
	Всього за семестр:	30	0	60

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекції 30 год.

Самостійна робота - 60 год.

9. Питання для самостійної роботи та теми написання рефератів

1. Раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки - мета екологічної політики держави: правовий аспект.
2. Поняття екологічного права України.
3. Поняття та види екологічних правовідносин.
4. Принципи екологічного права.
5. Екологічні системи, природні комплекси, ландшафти як об'єкти правового регулювання, використання та охорони.
6. Життя і здоров'я громадян у системі об'єктів охорони екологічного права.
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» як інтегроване джерело екологічного права.
8. Природоресурсні закони та кодекси як диференційовані джерела екологічного права.
9. Закони та кодекси, що регулюють відносини екологічної безпеки, як інтегровані джерела екологічного права.
10. Право громадян на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища.
11. Право громадян на участь у прийнятті екологічно значимих рішень.
12. Право громадян на участь у здійсненні природоохоронних заходів.
13. Поняття та види екологічних обов'язків громадян: наукові та правові підходи.
14. Правові форми захисту екологічних прав громадян.
15. Зміст права власності на природні ресурси.
16. Об'єкти та суб'єкти права природокористування.
17. Система екологічного управління за законодавством України.
18. Громадське екологічне управління за законодавством України.
19. Поняття та види функцій екологічного управління, їх нормативно-правове забезпечення.
20. Екологічний контроль, його правові форми та види.
21. Оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка та екологічний аудит за законодавством України.
22. Правове забезпечення державного обліку та ведення природноресурсових кадастрів.
23. Поняття та юридичні ознаки економіко-правового механізму в галузі екології.
24. Система фінансування природоохоронних заходів та її правове забезпечення.
25. Види та зміст юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
26. Право надрокористування та його види.
27. Право водокористування та його види.
28. Право власності та користування лісами.
29. Поняття рослинного світу та його правові ознаки.
30. Поняття тваринного світу та його правові ознаки.
31. Юридична відповідальність за порушення атмосфероохоронного законодавства.
32. Поняття національної екологічної мережі, склад і класифікація природних територій та об'єктів, що входять до національної екологічної мережі.
33. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
34. Поняття, юридичні ознаки та склад рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон та курортів.
35. Джерела права екологічної безпеки.
36. Юридична природа, ознаки та види екологічного ризику.

37. Система та повноваження органів державного управління та регулювання спеціальної компетенції у сфері забезпечення екологічної безпеки.
38. Поняття об'єкта підвищеної небезпеки, порядок його ідентифікації та вимоги із забезпечення екологічної безпеки, що ставляться до власників об'єктів підвищеної небезпеки.
39. Поняття міжнародного екологічного права та розвиток міжнародно-правового співробітництва в екологічній сфері.
40. Джерела міжнародного екологічного права: поняття, види та характеристика.
41. Загальні та спеціальні принципи міжнародного екологічного права та їх співвідношення.
42. Об'єкти міжнародного екологічного права: поняття та їх класифікація.
43. Міжнародно-правові екологічні договори, стороною яких є Україна.

10. Рекомендовані джерела:

Основні джерела:

1. Анісімова, Г. В. (2019). Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 672 с.
2. Балюк, Г.І. (2020). Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): навч. посібник. Чернівці, 204 с.
3. Балюк, Г.І. (2017). Світоглядні та еколого-правові засади взаємодії людини і природи. Екологічне право України: науково-практичний журнал. (1 - 2), 8 - 13.
4. Гетьман, А.П. (2019). Доктрина екологічного права та законодавства України: монографія. Харків, 336с.
5. Євстігнєєв, А.С. (2018). Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти: монографія. Київ, 494 с.
6. Екологічне право України. (2008). Академічний курс: Підручник. К.: "Юридична думка", 856 с.
7. Кобецька Н.Р. (2008). Екологічне право України: навч. посіб. / Н.Р. Кобецька. 2-ге вид. перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 352с.
8. Корнєєв, Ю., Мельник, В. (2021). Фундаментальні засади функціонування екологічного права в контексті наукових досліджень вітчизняних учених // Підприємництво, господарство і право. №5. С 78-82. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.14>
9. Костицький, В.В. (2012). Екологічне право України: Підручник. Дрогобич: Коло. 360с.
10. Краснова, М.В. (2021). Екологічне право України. Загальна частина: підручник / М.В. Краснова, Ю.А. Краснова. К: ВПЦ «Київський університет». 190 с.
11. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. (2016). Під заг. ред. М.В. Краснової та Р.С. Кіріна; відп. ред. В.І. Андрейцев; М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун.-т. Нац. гірн. ун-т.- Дніпро: НГУ. 575с.
12. Малишева, Н.Р. (2017). Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» / Н.Р. Малишева, М.І. Єрофєєв. Харків: Право. 416 с.

Додаткові джерела:

1. Екологічне право: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / Демчук Т.І., Борденюк О.В., Шелудяков Р.С. Чернівці, 2021. 100 с.
2. Бевз О.В. Конституційно-правова категорія «довкілля»: підходи до розуміння та співвідношення із суміжними поняттями//Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку: матеріали «круглого столу» (м. Київ, 27 травня 2016 року) / за ред. М.В. Краснової, Т.О. Коваленко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2016
3. Гейтс Білл Як відвернути кліматичну катастрофу. Де ми зараз і що нам робити далі / пер. з англ. Юлія Костюк. - К.: Лабораторія, 2021. - 224 с.
4. Гринько С.В. Юридико-фактичний елемент безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами України у порядку відведення як підстави виникнення земельних правовідносин права приватної власності // Часопис Київського університету права НАН України. - 2020. - № 2. - С.345-349.
5. Екологічне право в запитаннях та відповідях: навч. посіб. / А.П. Гетьман, Г. В. Анісімова, В.Л. Бредіхіна та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2017. 208 с.
6. Екологічне право: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. Закладів / За ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2013. 435 с.
7. Екологічне право України: підручн. для студ. в. н. закл. / За ред. Каракаша І.І. Одеса, Фенікс, 2012 р.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад.курс / В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, М.В. Краснова та ін.; За ред. акад. АПрН В. І. Андрейцева. К.: Істина, 2001. 544 с.
9. Краснова М.В. Методологічні засади сучасного екологічного права // Вісник КНУ Юридичні науки. - 2012. - № 92.
10. Краснова М.В. Інтеграційний та диференційний підходи в теорії екологічного права: проблеми методології науки // Вісник КНУ Юридичні науки. - 2015.-№1(100).
11. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Реалізація та захист екологічних прав громадян: теоретико-правові аспекти: наукове видання / М.В. Краснова, Ю.А. Краснова. Київ: ФОРМ-ЛТД «Юридичний О. В.», 2021. 148 с.
12. Kovalchuk T. H. The concept of sustainable development in the system of legal regulation of environmental security. Model of socio-environmental security doctrine: environmental and legal concept: monograph / H. I. Baliuk, Yu. L. Vlasenko, M. I. Inshyn, T. H. Kovalchuk, and others. Editorial board: M. I. Inshyn (chairman) and Ya. Ya. Melnyk (deputy chairman). Vol. 2. Kyiv: "Publishing house Ludmila", 2021. 210 p. P.30-46.
13. Ковальчук Т. Правове регулювання відшкодування шкоди та збитків, завданих довкіллю України внаслідок збройної агресії РФ. Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 липня 2022 р.) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Асоціація українських правників. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 359 с.- С.44-48.
14. Позняк Е.В Шарасвська Т.А. Правові проблеми та перспективи розвитку екологічного моніторингу в Україні з урахуванням міжнародного співробітництва та євроінтеграції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2019. Вип. 1 (108). С. 31-42.
15. Слєпченко А.А. Забезпечення права на екологічну освіту громадян в Україні: Монографія. -Чернівці: Кондратьєв А.В., 2017. - 188 с. - С. 8-55.
16. Чи буде росія відповідати за шкоду, заподіяну довкіллю України під час війни? / Екологія. Право. Людина. 30 червня 2022. URL: <http://epl.org.ua/announcements/chy-bude-rosiya-vidpovidaty-za-shkodu-zapodiyanu-dovkillyu-ukrayiny-pid-chas-vijny/>
17. Шомпол О.А. Вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: монографія. Чернівці: Кондратьєв А.В. 2018. 204с.

18. Olena Shompol. State Sovereignty over Natural Resources and Wealth in the Context of the European Integration Processes // Ochrona prawna zasobow naturalnych. - Redakcja naukowa Jerzy Stelvasiak? Emil Kruk, Grzegorz Lubenczuk.- Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie - Sklodowskitj. - Lublin -2018 . p.45-55
19. Шомпол О.А. Еколого-правові проблеми в умовах воєнного стану. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня - 13 червня 2022 року. - Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. - С. 483-486.
20. Шоха Т.П. Правові аспекти екологічного страхування в Україні: монографія / Т.П. Шоха. К.: Алерта, 2019. 236с.

Перелік інтернет-посилань:

1. Екологічне право: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / Демчук Т.І., Борденюк О.В., Шелудяков Р.С. Чернівці, 2021. 100 с.
URL:
http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15789/НМП_Екологічне%20право.pdf?sequence=1&isAllowed=y Екологічне право України: електронна версія журналу. URL: <http://aup.org.ua/>
2. Екологія. Право. Людина. URL: <http://epl.org.ua>
3. Журнал ЕПЛ. URL: <http://epl.org.ua/lyudyna/zhurnal-ekologiya-pravo-lyudyna/>
4. Екологічне право: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів/ За ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2013. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/екологічне-право.pdf>
5. Екологічне право України. Особлива частина: навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с. URL: [univd.edu.ua > science-issue > issue](http://univd.edu.ua/science-issue)
6. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: навч. посіб. URL: https://yurincom.com/files/content/Ecolog_Pravo.pdf
7. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / М.В. Краснова, Г.І. Балюк, А.Г. Бобкова [та ін.]; під заг. ред. М.В. Красної та Р.С. Кіріна; відп. ред. В.І. Андрейцев; М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун-т, Нац. гірн. ун-т. Дніпро: НГУ, 2016. 575 с.
URL:
<http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/149248/CD906.pdf?sequence=1&isAllowed=y>